

Försvarsutskottet

Statsrådets redogörelse till riksdagen om fortsatt finländskt deltagande i säkerhetssektorns utbildningssamarbete i Irak

Till utrikesutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse till riksdagen om fortsatt finländskt deltagande i säkerhetssektorns utbildningssamarbete i Irak (SRR 5/2020 rd): Ärendet har remitterats till försvarsutskottet för utlåtande till utrikesutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- enhetschef Riikka Eela, utrikesministeriet
- ambassadråd Lauri Hirvonen, utrikesministeriet
- äldre avdelningsstabsofficer Mikko Lehto, försvarsministeriet
- överstelöjtnant Pasi Autio, Huvudstaben.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Statsrådet har lämnat en redogörelse (SRR 5/2020 rd) enligt lagen om militär krishantering (211/2006) om Finlands fortsatta deltagande i Irakinsatsen (Operation Inherent Resolve). Riksdagen ska höras genom att den föreläggs en redogörelse, eftersom det inte finns något egentligt FN-mandat för utbildningsuppdraget och en helhetsbedömning av insatsens karaktär och förhållanden talar för en redogörelse.

Försvarsutskottet konstaterar att detta är den sjätte redogörelsen som föreläggs riksdagen efter att beslutet om deltagande i utbildningsinsatsen i Irak fattades i början av 2015. Utskottet har behandlat de tidigare redogörelserna i sina utlåtanden (FsUU 16/2014 rd, FsUU 1/2016 rd, FsUU 5/2017 rd, FsUU 10/2018 rd och FsUU 2/2019 rd). Utskottet koncentrerar sig i detta utlåtande särskilt på att bedöma frågor som gäller de finländska truppers egenskydd. På det hela taget konstaterar utskottet angående redogörelsen att den visserligen innehåller en beskrivning av de fak-

Utlåtande FsUU 6/2020 rd

torer som påverkar den allmänna säkerhetssituationen och OIR-insatsens fortsättning, men att beskrivningen är mycket snäv, särskilt när det gäller USA:s närvaro i Irak.

Enligt redogörelsen fortsätter Finland sitt deltagande i OIR-utbildningsinsatsen i Irak med en styrka på cirka 80 soldater mellan den 1 och den 31 december 2021. Detta antal på 80 soldater inkluderar deltagande i utbildnings- och rådgivningsuppdrag i Irak (cirka 20—30 soldater) och deltagande i nödvändiga stabs-, förvaltnings- och stöduppgifter. De finländska trupperna är huvudsakligen verksamma i Erbil. OIR-insatsens totala styrka är cirka 5 500 soldater och 36 länder deltar i insatsen. Beroende på rotationen utgör 65—70 procent av den finländska styrkan reservister.

I redogörelsen konstateras att de finländska trupperna hittills har utbildat cirka 5 000 soldater från peshmerga och Iraks säkerhetsstyrkor. Utbildningen och rådgivningen ska utveckla kapaciteten hos säkerhetsstyrkorna i Irak, inklusive Irakiska Kurdistan. Enligt redogörelsen koncentrerar sig utbildningsverksamheten i fortsättningen mer än för närvarande på utbildning av olika experter och ledningsnivåer, men även rådgivningen och utbildningen av trupperna och deras staber fortsätter. Enligt inkommen utredning har den grupp som väljs till utbildningen genomgått en slags säkerhetsutredning där personernas bakgrund utretts. Därigenom har man strävat efter att minimera risken för att utbildade soldater inte tjänar den irakiska centralförvaltningens behov.

Samtidigt som tyngdpunkten i OIR-insatsens verksamhet preciseras kommer Natos NMI-utbildningsinsats i Irak, vars styrka nu är cirka 580 soldater, att stärkas betydligt under nästa år. Beslutet om utvidgningen av Nato-insatsen kan enligt redogörelsen fattas redan vid Natos försvarsministermöte våren 2021. Enligt uppgift stöder och kompletterar insatserna varandra. Utskottet ser det möjligt att OIR-insatsen i något skede körs ner, medan verksamheten i allt högre grad koncentreras till den Nato-ledda insatsen (jfr överföringen av ledningsansvaret för insatsen i Afghanistan från koalitionen till Nato 2003).

Utskottet konstaterar att den fortsatta planeringen av OIR-insatsen i betydande grad påverkas av storleken av Förenta staternas bidrag till OIR-insatsen och hur stora trupper Förenta staterna över huvud taget har i Irak. Hösten 2020 meddelade Förenta staterna att de kommer att minska antalet trupper i Irak från 5 200 soldater till 3 000 soldater. I november 2020 meddelade president Trumps administration ytterligare minskningar. Det nya målet för januari 2021 var cirka 2 500 soldater. Om Förenta staternas truppstyrka ytterligare skärs ned kommer minskningarna enligt utskottet ofrånkomligen att påverka framtidsutsikterna för OIR-insatsen, eftersom Förenta staterna ansvarar för många kritiska kapaciteter. Förenta staternas deltagande i insatsen har också en central politisk betydelse, även om det är fråga om en koalitionsledd insats.

Om säkerhetsläget i Irak och de finländska truppernas egenskydd

Utskottet instämmer i redogörelsens bedömning att det allmänna läget i Irak fortsätter att vara instabilt. Säkerhetsläget varierar avsevärt från region till region och har en tendens att förändras snabbt. IS kan fortfarande utföra attacker och organisationens militära funktionsförmåga utgör en betydande säkerhetsrisk för såväl irakiska trupper som internationella aktörer. Direkt och indirekt eld, minor och odetonerad ammunition samt självmordsattacker utgör enligt utskottet betydande och verkliga hot också för finländska soldater.

Utlåtande FsUU 6/2020 rd

Utskottet har i sina tidigare utlåtanden om OIR-redogörelserna betonat vikten av handlingsmodeller som minimerar riskerna för de finländska truppernas säkerhet. Irans missilattack mot internationella trupper i januari 2020 visade att det finns skäl att stärka egenskyddsarrangemangen. I år har skyddet av baser förbättrats avsevärt genom att skyddsutrymmena stärkts särskilt med tanke på missilattacker, och man har allmänt strävat efter att minimera de olika vapnens splittereffekter i baserna. Även andra säkerhetsåtgärder som hänför sig till baserna har utvecklats. Enligt inkommen utredning är de finska truppernas personliga skyddsutrustning och pansrade fordon (RG-32-materiel) sådana att det är möjligt att bedriva verksamhet i en utmanande omvärld. Försvarsmakten har enligt utskottets bedömning sammantaget klarat truppernas egenskydd i OIR-insatsen väl, och de finländska trupperna har inte lidit några förluster.

Under årens lopp har cirka 700 finländska soldater tjänstgjort i OIR-insatsen, några har tjänstgjort flera gånger. Deltagande i OIR utvecklar enligt redogörelsen det nationella försvarets kapaciteter. Värdefull erfarenhet kan erhållas om ledning och underhåll av en styrka och dess rörelser i krävande rådgivningsuppdrag i en multinationell omgivning. Utskottet omfattar denna bedömning, liksom också redogörelsens uppfattning att en ökning i antalet krävande rådgivaruppgifter är en synlig trend i den internationella militära krishanteringen. Utskottet påpekar i detta sammanhang att OIR-insatsen också när man granskar Finlands totala deltagande i militär krishantering (cirka 400 soldater) bör betraktas som en betydande och viktig kanal för Försvarsmakten när det gäller att fördjupa såväl stampersonalens som reservisternas kompetens.

Sammanfattning

Utskottet konstaterar att de fortsatta utsikterna för OIR-insatsen i hög grad påverkas av den allmänna situationen i Persiska viken och särskilt av de skärpta relationerna mellan Förenta staterna och Iran. Jämfört med den föregående OIR-redogörelsen anser utskottet att säkerhetsläget på många sätt är mer utmanande: IS har åter blivit starkare och de paramilitära shiagrupper som stöder Iran har blivit mer aktiva. Dessutom utför Turkiet bombflygningar mot PKK i Kurdistan utan att informera koalitionsstyrkorna om dessa attacker. Enligt utskottet måste Finland bereda sig på att OIR-insatsens verksamhetsbetingelser snabbt kan förändras under 2021. Vi måste särskilt noga följa hur Förenta staternas nya president Joe Bidens Irak-politik utvecklas och om Förenta staternas truppereduceringar fortsätter i det omfattande Mellanöstern, särskilt i Irak och Afghanistan, där det finns ett betydande antal finländska soldater.

Utskottet vill inskräpa att i all övergripande verksamhet som utförs av det internationella samfundet bör man sikta på att ansvaret för att garantera Iraks säkerhet så snart som möjligt ska överföras till Iraks egna myndigheter. I utvecklingen av denna nationella kapacitet har det internationella samfundet sin egen viktiga roll. Därför är det viktigt också för Finland att vara med om att stödja Iraks säkerhetsmyndigheter.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Försvarsutskottet anför

att utrikesutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande FsUU 6/2020 rd

Helsingfors 1.12.2020

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Ilkka Kanerva saml
vice ordförande Jari Ronkainen saf
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Eeva Kalli cent
medlem Mika Kari sd
medlem Tuomas Kettunen cent
medlem Kimmo Kiljunen sd
medlem Jukka Kopra saml
medlem Joonas Könttä cent
medlem Markus Mustajärvi vänst
medlem Juha Mäenpää saf
medlem Veijo Niemi saf
ersättare Mirka Soinikoski gröna.

Sekreterare var

utskottsråd Heikki Savola.